

הקדמה לסוגיית "שנים אוחזין"

שהוא שלו בודאי. ומשום כך, כאשר בא אדם אחר ותובע ממנו את החפץ בטענה שהוא שלו, הרי כל זמן שלא יוכיח התובע בראיות ברורות לבית דין שהחפץ שלו – אין הוא יכול להוציא את החפץ מיד ה'מוחזק' בו, כיון שחזקה בידינו שכל מה שתחת יד אדם הוא שלו, ולכן ודאי שהחפץ שייך למחזיק!

ואפילו אם מביא התובע עדים שהחפץ היה שלו בעבר, יכול המוחזק לומר, אכן החפץ היה שלך בעבר, אלא שמכרתו לי, או שנתתו לי במתנה!⁽¹⁾

בגדר חזקה זו – יש הסוברים⁽²⁾ שהיא "חזקה המבררת", שהחזקתו בחפץ מהווה ראיה ודאית שהחפץ שלו הוא. וכן מוכיח לשון הגמרא לקמן [ג א] 'אנן סהדי' [אנו עדים] שמה שתפוס בו שלו הוא – ומשמע שבירור זה הוא בדרגת עדות, וזהו בירור ודאי⁽³⁾.

אך יש הסוברים שאין חזקה זו מהווה הכרעה ודאית שהחפץ הוא של המוחזק בו, אלא הוא ספק, ומכל מקום, דין הוא שאין מוציאים מיד מי שמחזיק בחפץ. והרי זה ככל חזקת ממון רגילה, שאין מוציאים מיד התפוס, כמו שנבאר לקמן.

מצינו כמה וכמה הלכות חלוקות, כיצד יש לנהוג או להכריע, כאשר יש ספק על חפץ, או על נכס, מי הוא בעליו.

יש ספיקות שנפסק בהם דין 'יחלוקו' [כמו במשנתנו], ויש שנפסקית בהם ההלכה ש'המוציא מחבירו, עליו הראיה'.

כמו כן, יש ספיקות שפוסקים בהם 'כל דאלים גבר', ויש שנפסק בהם 'יהא מונח עד שיבא אליהו'.

להלן יתבאר החילוק בין סוגי הספיקות לפי שיטות הראשונים, ומתוך כך יתבאר גם דין המשנה.

כאמור, משנתנו עוסקת ב"ספק ממון", שנפסק בו דין חלוקה.

א

"המוציא מחבירו עליו הראיה"

טעם הדין, וגדרו

הוצאה מ"תפוס", בדבר שהוא ספק

הוצאה בגזל

דעת סומכוס

טעמו של סומכוס

כל חפץ הנמצא ביד אדם, הרי זה בחזקת

2. עי' באבהא"ז פ"ג מגניבה ה"י, ובפ"ח מטוען ונטען ה"ז.

3. אמנם בשיטה מקובצת לקמן דף ו' מבואר

1. והיינו שמוחזק מועיל אף נגד 'חזקת מרא קמא', אך בכגון דא ישבע המחזיק שבועת היסת, כמבואר ברמב"ם פ"ח מטוען ונטען ה"א.